

“การวิจัยเชิงคุณภาพ” : แนวคิดและ กระบวนการปฏิบัติการ

รศ.ดร.ประสิทธิ์ ลีระพันธ์

นักวิชาการอิสระ

26 ตุลาคม 2563

ประเด็นการนำเสนอ

1. ความเข้าใจพื้นฐานการวิจัย
2. ความเข้าใจพื้นฐานการวิจัยเชิงคุณภาพ
3. แนวคิดหลักการวิจัยเชิงคุณภาพ
4. ปัญหาวิจัยของการวิจัยเชิงคุณภาพ
5. ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ
6. รายงานการวิจัยเชิงคุณภาพ
7. การใช้การวิจัยเชิงคุณภาพของนักวิทยาศาสตร์ประยุกต์
8. หนังสือแนะนำ

1. การเข้าใจพื้นฐานการวิจัย

1.1 ความสำคัญของการวิจัย

1.2 ความหมาย และองค์ประกอบ “การวิจัย”

1.3 ประเภทการวิจัย

1.4 จริยธรรมการวิจัย

1.1 ความสำคัญของการวิจัย

- (1) เครื่องมือพัฒนางาน (สร้างองค์ความรู้/สิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ)
- (2) เครื่องมือพัฒนาคน : นักวิชาการ
- (3) ตัวชี้วัดคุณภาพของบุคคล/กลุ่มบุคคล/สถาบัน/สังคม
→ ปัญหาสำคัญ : การทำวิจัยเพื่อประโยชน์ของตนเอง
และการละเมิดจริยธรรมวิจัย

1.2 ความหมายและองค์ประกอบของการวิจัย

- ความหมาย...มีความหลากหลายขึ้นอยู่กับจุดเน้นของผู้ให้ ความหมาย
- ความหมาย (เฉพาะของผู้นำเสนอ) “กระบวนการตั้งคำถาม และการหาคำตอบเพื่อให้ได้ผลที่ถูกต้องและเป็นประโยชน์ต่อสังคม”
- องค์ประกอบของการวิจัย
  - ปัญหาวิจัย (*Research Problem*) หรือกระบวนการตั้งคำถาม
  - ระเบียบวิธีวิจัย (*Research Methodology*) หรือกระบวนการหาคำตอบ

1.3 ประเภทการวิจัย

- **เกณฑ์ที่ใช้ ... หลากหลาย**
  - ความเป็นศาสตร์ (3 ประเภท)
  - ผลการวิจัย (2 ประเภท)
- **ใช้เกณฑ์ร่วมของ “เป้าหมายและวิธีการทำวิจัย” (เฉพาะของผู้นำเสนอ)**
  1. การวิจัยเพื่อเข้าใจปัญหา เช่น การวิจัยเชิงปริมาณ การวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยประเมินผล
  2. การวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหา เช่น การวิจัยเชิงทดลอง การวิจัยเชิงกึ่งทดลอง และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

1.4 จริยธรรมการวิจัย

- ความหมาย

...ความถูกต้อง ดีงาม และเป็นสิ่งที่มีคุณค่าต่อสังคม

- หลักปฏิบัติ

--- ทำวิจัยด้วยความตั้งใจ ทำจริง และเต็มความสามารถ

--- ทำวิจัยที่ไม่มีผลกระทบทางลบต่อผู้เกี่ยวข้องและสังคม โดยเฉพาะต่อแหล่งข้อมูล

--- ความรับผิดชอบนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในสังคม

2. ความเข้าใจพื้นฐานการวิจัยเชิงคุณภาพ

2.1 ปรัชญาการค้นคว้าทางสังคม : คน และระบบ

2.2 ความเชื่อในการแสวงหาความเป็นจริงของสังคม

2.3 กระบวนการวิจัยที่สำคัญตามความเชื่อของแต่ละ
ปรัชญา

2.1 ปรัชญาการค้นคว้าทางสังคม : คน และระบบ

- (1) การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการวิจัยเพื่อเข้าใจคนและสังคม
- (2) ความซับซ้อนของปรากฏการณ์ทางสังคม
  - การปฏิสัมพันธ์ของคนในสังคมด้วยรูปแบบและเงื่อนไขต่างๆ ด้วยเจตนาที่เหมือนกัน/แตกต่างกัน
  - พฤติกรรมของคนในสวนซ่อนเร้นและเปิดเผย กับความเป็นจริง
  - ปัจจัยกำหนดพฤติกรรมของคนและสังคมในระดับจุลภาค และมหภาค
- (3) การเปลี่ยนแปลง/เคลื่อนไหวเกิดขึ้นตลอดเวลา
- (4) การหล่อหลอมและพัฒนาอย่างต่อเนื่องยาวนาน
- (5) แต่ละปรากฏการณ์ทางสังคมมีความหมายและคุณค่าเฉพาะ

2.2 ความเชื่อในการแสวงหาความเป็นจริงของสังคม

(1) ความเป็นจริงของสังคมตามปรัชญาปฏิฐานนิยม (*positivism*)

- ธรรมชาติของความเป็นจริง
  - เป็นวัตถุวิสัย (*objectivity*)
- มีรูปแบบเฉพาะ
  - มีความเหมือนกัน (*sameness*)
  - มีแบบแผน (*pattern*)
  - มีความปกติวิสัย (*regularity*)
  - แนวคิด (*Concept*) และทฤษฎี (*theory*) (*Uniformity*)
- การใช้วิธีการนิรนัย (*deductive approach*)
  - การอ้างอิงและเปรียบเทียบกับแนวคิดและทฤษฎี

2.2 ความเชื่อในการแสวงหาความเป็นจริงของสังคม (ต่อ)

(2) ความเป็นจริงของสังคมตามปรัชญาปรากฏการณ์นิยม(phenomenology)

- ธรรมชาติของความเป็นจริงทางสังคม

- เป็นอัตวิสัย และเป็นอัตวิสัย (*subjectively*)

- ไม่มีรูปแบบเฉพาะตายตัว

- ความรู้สึกนึกคิดของคน
- การให้ความหมายและคุณค่า
- ผลกระทบของปฏิสัมพันธ์ของคนนั้นๆ
- การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลา

- การใช้วิธีการอุปมัย (*Inductive Approach*)

- การใช้ข้อมูลที่มีอยู่สะท้อนความจริง

2.3 กระบวนการวิจัยที่สำคัญตามความเชื่อของแต่ละปรัชญา

วิจัยเชิงปริมาณ vs วิจัยเชิงคุณภาพ

- กรอบความคิดการวิจัย : ใช้ทฤษฎี vs ไม่ใช้ทฤษฎี
- แหล่งข้อมูลวิจัย : ประชากรและตัวอย่าง vs ผู้ให้ข้อมูลหลัก
- เครื่องมือเก็บข้อมูลวิจัย : แบบสอบถาม vs นักวิจัย
- วิธีการเก็บข้อมูลวิจัย : สอบถามหรือให้ตอบเอง vs สัมภาษณ์ลึก
สังเกตแบบมีส่วนร่วม
- การวิเคราะห์ข้อมูลวิจัย : ใช้สถิติ vs ไม่ใช้สถิติ

3. แนวคิดหลักการวิจัยเชิงคุณภาพ

3.1 Holistic Perspective

3.2 Naturalistic Inquiry

3.3 Inductive Approach

3.4 Context Sensitivity

3.5 Emic View

3.6 Qualitative Data

3.7 Unique Case Study

3.1 การทำความเข้าใจปัญหาแบบองค์รวม (Holistic Perspective)

- กระบวนทัศน์ “ปรากฏการณ์ทางสังคม : คนและระบบ”
- แนวทางการศึกษาแบบองค์รวม (Holistic approach) เป็นการค้นคว้ามีองค์ประกอบอะไรบ้าง ที่สัมพันธ์กับประเด็นปัญหาที่ศึกษา แต่ละองค์ประกอบมีความหมายและความสำคัญอย่างไร และมีความสัมพันธ์กันอย่างไร
- (การวิจัยเชิงปริมาณ เป็นการแยกแยะทำความเข้าใจแต่ละองค์ประกอบ แต่ละตัวแปร และความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ แสดงให้เห็นด้วยวิธีการทางสถิติ ซึ่งอาจเหมาะสมกับคำถามวิจัยบางเรื่องเท่านั้น)

3.2 การทำความเข้าใจปัญหาในสถานการณ์ที่เป็นธรรมชาติ (*Naturalistic inquiry*)

- การศึกษาประเด็นปัญหาวิจัยจากแหล่งข้อมูลและสถานที่ที่กระบวนการศึกษาไม่ไปปรับให้เข้ากับการวิจัย แต่ปล่อยให้ เป็นไปตามปกติวิสัยหรือตามธรรมชาติ
- การเก็บข้อมูลจากสถานการณ์ที่ไม่ใช่ธรรมชาติย่อมไม่ได้ความจริงแท้ที่สมบูรณ์
- (การวิจัยเชิงปริมาณที่เข้าไปเก็บข้อมูลจากตัวอย่างในช่วงเวลาที่จำกัด ได้ทำลายความเป็นธรรมชาติของกลุ่มตัวอย่างนั้นๆ การได้ข้อมูลมากน้อยและถูกต้อง เพียงไรขึ้นอยู่กับความหวั่นไหวของผู้ให้ข้อมูลต่อข้อคำถามและพนักงานสัมภาษณ์)

3.3 การใช้ตรรกะอุปนัยในการเข้าใจประเด็นปัญหาวิจัย (*Inductive approach*)

- ข้อสรุปได้จากข้อมูลที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจง (ข้อมูลปฐมภูมิจากแหล่งข้อมูล) ที่อาจนำไปสู่คำอธิบายที่ใช้ได้ทั่วไป (ข้อสรุปเชิงแนวคิด/ทฤษฎี)
- การใช้ตรรกะแบบอุปนัยในกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ 2 แบบ :
  - แบบที่ 1 (สร้างทฤษฎี) : การใช้คำถามและวัตถุประสงค์การวิจัยเป็นแนวทางเก็บข้อมูล → การกำหนดสมมติฐานจากข้อมูลที่มาพอ → การเก็บข้อมูลเพื่อพิสูจน์และปรับสมมติฐาน ซ้ำแล้วซ้ำอีก → ได้สมมติฐานที่อยู่ตัวหรือไม่เปลี่ยนแปลงจากข้อมูลที่ได้มาใหม่ → สรุปและตีความหมาย

3.3 การใช้ตรรกะอุปนัยในการเข้าใจประเด็นปัญหาวิจัย (*Inductive approach*) (ต่อ)

- **แบบที่ 2 (วิจัยทั่วไป) :** การใช้คำถามและวัตถุประสงค์การวิจัยเป็นแนวทางการเก็บข้อมูล → การใช้ตรรกะแบบอุปนัยสรุปข้อมูล ชำแล้วซ้ำอีก (ไม่มีการตั้งสมมุติฐาน) → ข้อสรุปที่ได้มีความคงที่
  - (การวิจัยเชิงปริมาณใช้ตรรกะแบบนิรนัย (*Deductive approach*) โดยก่อนเก็บข้อมูลได้ใช้ แนวคิดและทฤษฎีในการกำหนดสมมุติฐาน/กรอบความคิดการวิจัย เพื่อเป็นฐานในการสร้างแบบสอบถามที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล)

3.4 การให้ความสำคัญกับบริบทของประเด็นปัญหาที่ศึกษา (Context Sensitivity)

- บริบทของประเด็นปัญหาที่ศึกษาหมายถึงสภาพแวดล้อมของสิ่งที่ศึกษา (สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ชีวภาพ และสังคม) ที่มีความสัมพันธ์กับการเกิดขึ้นและดำรงอยู่ของสิ่งนั้น เช่น สถานที่อยู่อาศัยของกลุ่มเป้าหมายวิจัย
- บริบทเป็นองค์ประกอบร่วมในการตีความหมายข้อมูลที่ได้รับแบบองค์รวม ทำให้เข้าใจความหมายและคุณค่าของข้อสรุปได้มากยิ่งขึ้น เช่น ข้อมูลพื้นฐานชุมชนที่ศึกษา
- (การวิจัยเชิงปริมาณ ไม่ได้ให้ความสำคัญกับบริบท และหากนำไปใช้ก็นำไปใช้เป็นส่วนๆ ของบริบทนั้นๆ)

3.5 ความเข้าใจความหมายข้อมูลในทัศนะของผู้กระทำหรือของแหล่งข้อมูล (*Emic View*)

- ทุก ๆ ประเด็นของข้อมูลที่รวบรวมได้ต้องเข้าใจความหมายของข้อมูลนั้นๆ ในทัศนะของผู้กระทำหรือผู้ให้ข้อมูล ก่อนที่ผู้วิจัยจะตีความหมายข้อมูลตามทัศนะของตนเอง
- การให้ความหมายข้อมูลตามทัศนะของผู้วิจัย (*Etic View*) เป็นการให้ความหมายข้อมูลที่อยู่บนพื้นฐานวิธีคิด (แนวคิด ทฤษฎี) และประสบการณ์ของผู้วิจัย ซึ่งหากไม่มี *emic view* เป็นฐาน ทำให้การตีความหมายไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง หรือทำให้ไม่ทราบความจริงแท้
- (การวิจัยเชิงปริมาณใช้ *etic view* ตั้งแต่เริ่มต้นของกระบวนการตั้งสมมุติฐาน คือ การกำหนดกรอบความคิด การให้ความหมายเฉพาะของตัวแปร และการสร้างแบบสอบถาม)

3.6 การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นหลัก (Qualitative data)

- ข้อมูลเชิงคุณภาพ หมายถึง ข้อมูลทุกเรื่องที่อยู่ในลักษณะบรรยายและการอธิบายเรื่องราวต่างๆ บันทึกภาพ (ข้อมูลที่เป็นภาพวิดีโอ ทัศน ภาพยนตร์) และจากเอกสารรายงาน (ข้อมูลทุติยภูมิ)
- ข้อมูลเชิงคุณภาพได้มาจากวิธีการต่างๆ ที่สำคัญคือ (1) การสัมภาษณ์เจาะลึก (ข้อมูลประสบการณ์ และการกระทำ แนวความคิด และความรู้สึกของผู้ให้ข้อมูล) (2) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (ข้อมูลที่เป็นรายละเอียดเชิงพรรณนาเกี่ยวกับ พฤติกรรม กิจกรรม และปรากฏที่เกิดขึ้นจริง) และ (3) เอกสารรายงาน (ข้อมูลที่เป็นข้อความในเอกสารรายงานที่เกี่ยวข้อง เช่น บันทึกทางประวัติศาสตร์ของชุมชน)
- (การวิจัยเชิงปริมาณต้องการข้อมูลเชิงปริมาณหรือเป็นตัวเลขที่ได้จากการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม/แบบบันทึกข้อมูล ซึ่งอาจเป็นข้อมูลปฐมภูมิ/ ทุติยภูมิก็ได้)

3.7 การให้ความสำคัญกับการศึกษาเฉพาะกรณี (*Unique case study*)

- การศึกษาเฉพาะกรณีหมายถึงการศึกษาที่เฉพาะเจาะจงไปที่คน/กลุ่มคนที่น่าสนใจเพื่อความลึกซึ้งของข้อมูลที่เป็นองค์รวม และคำนึงถึงบริบทของสิ่งที่จะศึกษา ซึ่งต้องใช้ใช้เวลา
- จำนวนกรณีศึกษาอาจมีเพียงคนเดียวหรือหลายคนก็ได้แต่ควรมีอย่างน้อยที่สุด
- (การวิจัยเชิงปริมาณต้องการภาพรวมหรือภาพกว้างของตัวอย่าง ที่เป็นตัวแทนประชากรที่ศึกษา จึงไม่ได้ให้ความสำคัญกับกรณีศึกษา)

4. ปัญหาวิจัยของการวิจัยเชิงคุณภาพ (*Qualitative Research Problem*)

4.1 การวิจัยเชิงคุณภาพเหมาะกับปัญหาวิจัยแบบใด

- คำถามวิจัยที่ต้องการคำตอบที่เป็นประเด็นใหม่ๆ และเป็นประโยชน์ของเรื่องใดเรื่องหนึ่ง
- คำถามวิจัย ที่ต้องการทราบเหตุผล (*Why*) และกระบวนการ (*process*) ของ สิ่งที่ต้องการศึกษา
- คำถามวิจัยที่ต้องการคำตอบไปสร้างสมมติฐานของการวิจัยเชิงปริมาณ (การวิจัยเชิงคุณภาพก่อนการวิจัยเชิงปริมาณ)
- คำถามวิจัยที่ใช้ในการหาคำตอบเพื่อตรวจสอบ และหาคำอธิบายคำตอบที่ได้จากการวิจัยเชิงปริมาณ (การวิจัยเชิงคุณภาพเสริมการวิจัยเชิงปริมาณ)
- คำถามวิจัยที่ใช้ในการหาคำตอบเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการวิจัย (การวิจัยเชิงคุณภาพทำควบคู่กับการวิจัยเชิงปริมาณ)

4. ปัญหาวิจัยของการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Problem) (ต่อ)

4.2 กรอบความคิดการวิจัยเชิงคุณภาพ

- โดยหลักการแล้วไม่จำเป็นต้องมี
- กรอบความคิดการวิจัยเชิงคุณภาพ (ถ้ามี) เป็นการนำเสนอความเป็นไปได้ของประเด็นหลักๆ อย่างกว้าง ๆ ที่จะเป็นแนวทางนำไปสู่คำตอบของปัญหาการวิจัย และเป็นแนวทางในการเก็บข้อมูลที่เป็นองค์รวมในบริบทที่มีอยู่ (ไม่ใช่กรอบเพื่อการพิสูจน์ว่าเป็นจริงหรือไม่ ตามกรอบของการวิจัยเชิงปริมาณ)

4. ปัญหาวิจัยของการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Problem) (ต่อ)

4.3 ตัวอย่างการเขียนกรอบความคิดการวิจัยเชิงคุณภาพ

ตัวอย่างที่ 1 กรอบความคิดการวิจัย เรื่อง “ภูมิปัญญาของ
หมอพื้นบ้านรักษากระดูกหัก แผนภูมิที่ 1”

ตัวอย่างที่ 2 กรอบความคิดการวิจัย เรื่อง “การจัดการตนเอง
ในการควบคุมเบาหวานของคนไข้ใน
กรุงเทพมหานคร แผนภูมิที่ 2 ”

แผนภูมิที่ 1

เงื่อนไขของคนไข้

- ลักษณะทางประชากรและสังคม
- ช่วงเวลาที่มารับรักษา (เร็ว/ช้า)
- ตำแหน่งของกระดูกที่หัก

การเรียนรู้และฝึกฝน การเป็นหมอพื้นบ้าน

- แนวความคิดและทฤษฎี
- มูลเหตุจูงใจ
- กระบวนการฝึก

กระบวนการรักษาของหมอพื้นบ้านรักษากระดูกหัก

- การตรวจวินิจฉัย
- การให้การรักษา
- การติดตามผู้ป่วย
- การให้การสนับสนุนและช่วยเหลือผู้ป่วย

เงื่อนไขของหมอพื้นบ้านและชุมชน

- ระยะเวลาการเป็นหมอพื้นบ้านรักษากระดูกหัก
- การสนับสนุนและการมีส่วนร่วมของครอบครัว
- การสนับสนุนและการมีส่วนร่วมของชุมชน

การประเมินผลการรักษาของหมอพื้นบ้าน

1. การประเมินโดยหมอพื้นบ้าน

- การสังเกตสภาพ และการทำงานของอวัยวะ
- ความพึงพอใจของหมอพื้นบ้านและผู้ป่วย

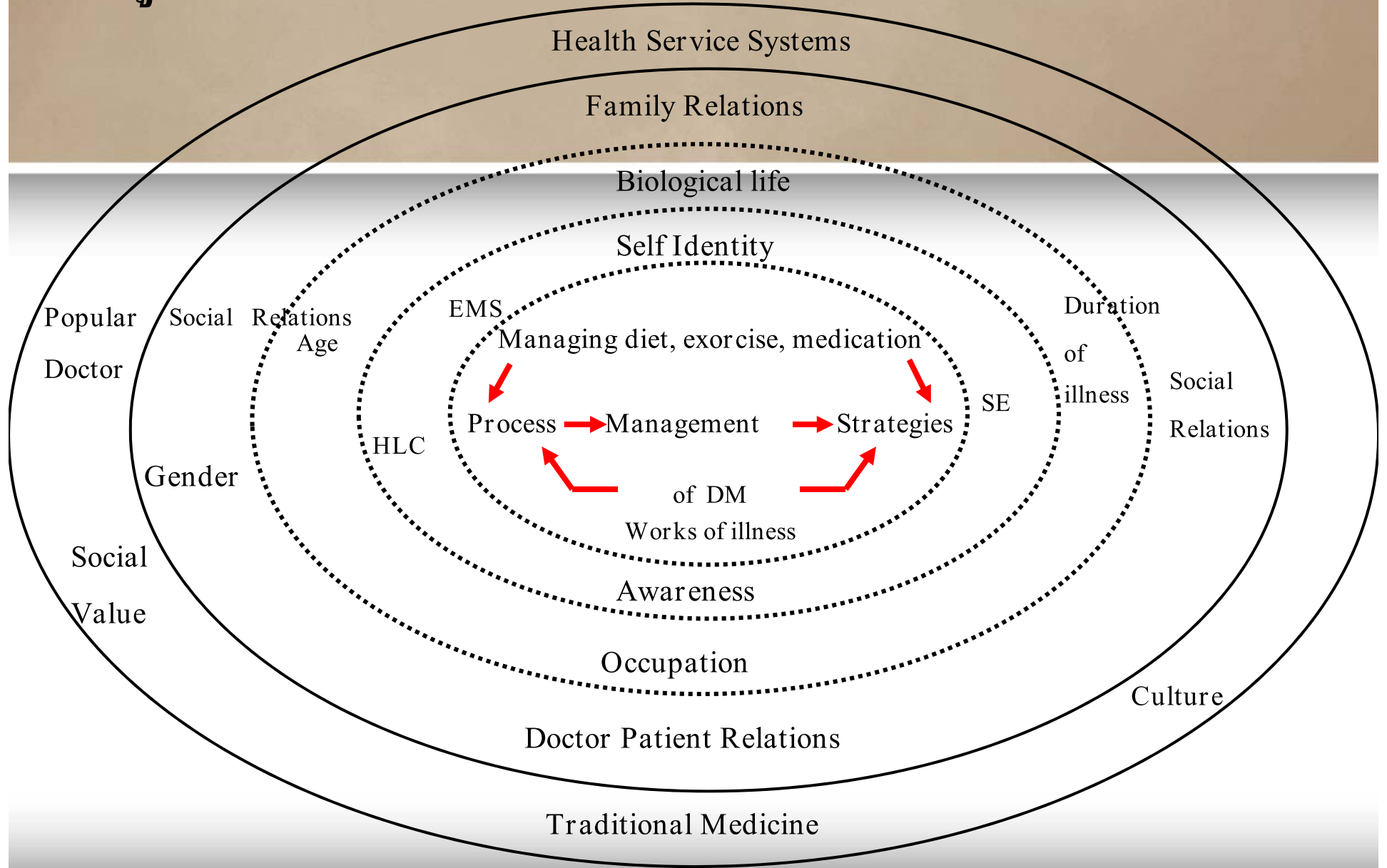
2. การประเมินโดยผู้ป่วย

- ความพึงพอใจของผู้ป่วย
- ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ป่วยและหมอพื้นบ้าน

3. ประเมินโดยแพทย์แผนปัจจุบัน

- การประเมินฟิล์ม x-ray และเคลื่อนไหวของอวัยวะที่หักก่อนและหลังการรักษา
- การสังเกตอาการและสัมผัสนี้กผู้ป่วย

แผนภูมิที่ 2

5. ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ

5.1 แหล่งข้อมูลการวิจัย

- แหล่งข้อมูลหลัก (*Key Informants*)
- การได้มาอย่างเฉพาะเจาะจงตามเกณฑ์ที่เป็นเหตุผลและความจำเป็น
- จำนวนไม่มากนัก แต่มากพอที่จะตอบวัตถุประสงค์การวิจัย
- (การวิจัยเชิงปริมาณ จะเน้นที่ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนประชากร)

5. ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (ต่อ)

5.2 เครื่องมือการวิจัย

- นักวิจัยเป็นเครื่องมือหลัก และใช้เครื่องมือรองช่วย เช่น เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป
- คุณสมบัติและการเตรียมความพร้อมของนักวิจัยเพื่อเป็นเครื่องมือที่มีความเที่ยงและความตรงสูง
- (การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือการเก็บข้อมูล)

5. ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (ต่อ)

5.3 วิธีการเก็บข้อมูล

- การสัมภาษณ์ลึก และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมเป็นวิธีหลักการเก็บข้อมูล
- ยึดถือหลักบทบาท 2 ด้านที่สมดุลงของนักวิจัยในการเก็บข้อมูลภาคสนาม (ในฐานะนักวิจัยและ สมาชิกชุมชน)
- ความสัมพันธ์ของนักวิจัยกับแหล่งข้อมูลและชุมชนอยู่ในความพอดี
- การบริหารจัดการภาคสนาม
- การตรวจสอบข้อมูลด้วย *Triangulation*
- (การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้การสัมภาษณ์ตามแบบสอบถามหรือให้ตัวอย่างตอบแบบสอบถามเอง)

5. ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (ต่อ)

5.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

- การวิเคราะห์เนื้อหา (การจัดหมวดหมู่ข้อมูลที่เป็นตัวหนังสือ และการหาความสัมพันธ์ของข้อมูลและความหมาย)
- การใช้ความสามารถเฉพาะตัวของนักวิจัยในการวิเคราะห์ข้อมูล
- (การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นตัวเลข)

6. เปรียบเทียบกระบวนการวิจัยตามความเชื่อแต่ละปรัชญา

ปฏิฐานนิยม

วิจัยเชิงสำรวจ / ปริมาณ

ต้องมี(จากแนวคิดและทฤษฎี)
เป็นกรอบเพื่อการพิสูจน์

ตัวอย่างที่เป็นตัวแทนประชากร

แบบสอบถาม

ให้ตอบเองหรือสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ทางสถิติ ← การวิเคราะห์ข้อมูล

กระบวนการวิจัยที่สำคัญ

← ชนิดของวิจัย

← กรอบความคิดการวิจัย

← แหล่งข้อมูล

← เครื่องมือเก็บข้อมูล

← วิธีเก็บข้อมูล

← การวิเคราะห์ข้อมูล

ปรากฏการณ์นิยม

→ วิจัยเชิงคุณภาพ

→ มีหรือไม่มีก็ได้
เป็นกรอบเพื่อเป็นแนวทางในการเก็บข้อมูล

→ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ดีที่สุดและมากพอที่จะ
ตอบคำถามการวิจัย

→ นักวิจัยเป็นเครื่องมือหลัก

→ สัมภาษณ์ลึก สังเกต และ FGD

→ วิเคราะห์เนื้อหาและการอธิบาย

7. รายงานการวิจัยเชิงคุณภาพ

7.1 ความเหมือนและความแตกต่างกับรายงานการวิจัยเชิงปริมาณ

ความเหมือน

- ... ● การเขียนเป็นบท
- 3 บทแรกเหมือนกัน (บทนำ ทบทวนวรรณกรรม และระเบียบวิธีการวิจัย)
- บทสุดท้าย เป็นบทสรุปการอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ความต่าง

- ... ● บทผลการวิจัยอาจแยกเป็นหลายบทได้
- แต่ละบทของผลการวิจัยเป็นคำตอบหลักของการวิจัยในแต่ละประเด็นหรือกลุ่มประเด็น
- ผลการวิจัยอาจเขียนรวมความหมายของผลวิจัยและอภิปรายผลในบทเดียวกันได้
- (การวิจัยเชิงปริมาณ มีผลการวิจัยบทเดียว และต้องเขียนแยกผลการวิจัยกับการอภิปรายผล)

7.2 ตัวอย่างรายงานการวิจัยเชิงคุณภาพเรื่องการจัดการตนเองในการควบคุมเบาหวานของคนไข้ในเขตกรุงเทพมหานครมี 11 บท คือ

Chapter 1. Health Transition in Thailand

Chapter 2. Conceptual Framework

Chapter 3. Methods

Chapter 4. Knowledge and Perception of Diabetes

Chapter 5. Health Seeking Behavior of Diabetes Patients

Chapter 6. Health Service System and their Relationships

Chapter 7. Food Consumption Behavior of Thai Diabetes Patients

7. รายงานการวิจัยเชิงคุณภาพ (ต่อ)

7.2 ตัวอย่างรายงานการวิจัยเชิงคุณภาพเรื่องการจัดการตนเองในการควบคุมเบาหวานของคนไข้ในเขตกรุงเทพมหานครมี 11 บท คือ (ต่อ)

Chapter 8 The Self-care Experience of Diabetic Patients

Chapter 9. Case Studies

Chapter 10. Perceived Personal Control of Diabetes Psychological Measurement

Chapter 11. Conclusion and Recommendation

8. การใช้การวิจัยเชิงคุณภาพของนักวิทยาศาสตร์ประยุกต์

- การวิจัยทางวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวกับคน
- ใช้งานวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก เป็นรอง หรือเป็นตัวเสริมได้
- คำถามวิจัยเกี่ยวกับ *How* และ *Why*
- การประยุกต์ใช้เต็มรูปแบบของการวิจัย หรือใช้แนวคิดและกระบวนการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเท่านั้น
- แพทย์ พยาบาล และนักวิทยาศาสตร์สุขภาพสาขาต่าง ๆ ที่ใช้งานวิจัยเชิงคุณภาพร่วมด้วยในบางประเด็น ทำให้ผลการวิจัยมีคุณค่ามากยิ่งขึ้น
- ศาสตร์ของการแพทย์แผนไทย มีคำถามวิจัยมากมายที่จำเป็นต้องใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก

9. หนังสือแนะนำ

ชาย โปธิสิตา 2547 ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ กรุงเทพฯ
: บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน)

สุภางค์ จันทวานิช 2550 วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

*Creswell, J.W.1994 Research Design : Qualitative and Quantitative
Approaches. Thousand Oaks, CA:Sage.*

*Denzin, N.K. and Lincoln, Y.S. (Eds.), Handbook of Qualitative
Research. Thous and Oaks, CA:Sage.*